

van Boven wist ons één bepaald pad aan te wijzen waar de ananas-gal voorkwam. Aan het eind van de excursie gaf Prof. van Boven nog een exposé over het al dan niet schadelijk zijn van bosmieren. Hij kwam tot de conclusie dat de dieren zeker niet schadelijk zijn. Tegenover het vochtverlies van de bomen via het melken van de bladluizen staat o.m. dat de mieren het excreet van de luizen opruimen dat anders als een koek diverse delen van de boom bedekt. De boom is bij het kappen zo weinig minder dik, dat het financieel te verwaarlozen is. Als bijzonderheid van de bladluizen kan nog vermeld worden dat zij in hun darmkanaal stikstofbindende bacteriën hebben, zodat niet alle eiwitten die in het excreet voorkomen van de boom afkomstig zijn.

Ook zonder toga weet prof. van Boven zijn geboortebos te beoemen.

Een groot voordeel van de mieren voor het bos is, dat zij vrijwel voortdurend mierenzuur spuiten. Een zuchtje wind, dat de grassprietjes doet bewegen of zelfs de schaduw van een wolk is voor hen een prikkel om te spuiten. Op die manier worden veel (schadelijke) insecten in de hele omgeving van zo'n nest weggehouden. Een bos waar bosmieren-nesten talrijk zijn zal dus bijzonder schoon zijn.

Alle foto's in dit artikel zijn genomen door de heer Johns.

VERSCHENEN

Van de wetenschappelijke mededelingen van de K.N.N.V. bevelen wij enkele der laatst verschenen nummers bij onze leden gaarne aan:

91. Dr. L. v.d. Hammen: Spinachtigen-Arachnida IV Mijten-Acarida, Algemene inleiding in de acarologie f 6,—.

92. Dr. Els N. G. Joosse, J. H. de Gunst en A. Littel: Insecten-Hexapoda. Tabel tot de orden en families van Nederlandse insecten. f 5,—.

93. E. X. Meier: *De kranswieren-Charophyta van Nederland*. f 5,—.

Verkrijgbaar tegen bovengenoemde speciale prijs voor leden N.H.G. bij het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

BOEKBESPREKING

Twee droomboeken van de uitgeverij Ploegsma.

Jan van de Kam: *Op de grens van land en zee: portret van de Wadden*; met een inleiding van Dick Hillenius.

Uitgegeven in samenwerking met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Artis-keuzeboek.

Formaat 22 x 28 cm. 160 bladzijden, meer dan 200 foto's f 24,90

Jan van de Kam & Wim Wolff: *Op de grens van zout en zoet*; portret van een veranderend delta-landschap.

Formaat 22 x 28 cm. 168 bladzijden. Meer dan 200 foto's f 27,50

Een tweetal boeken, op elkaar gelijkend als een eenige tweeling! In de eerste plaats wel bedoeld als platenboeken, dank zij de sublieme fotokunst van Jan van de Kam. Hij heeft in het vrijwel onbegrensde kustgebied het spel van golven, zand en wind weten vast te leggen in boeiende beelden. Voor hem bestaan blijkbaar geen problemen van te harde of te zachte afdrucken, ondanks de felle zon, het witte schuim, het lichte zand en de donkere modder.

Misschien vindt de echte plantenliefhebber in deze boeken wat te weinig opnamen, in het bijzonder makro's, van planten, te midden van de grote overvloed van vogels, waaronder prachtige actiefoto's. Dag en nacht moet van de Kam paraat zijn geweest met zijn camera's om de vele dieren te kunnen betrappen in hun dagelijkse of soms jaarlijks terugkerende activiteiten.

Beide boeken vormen een prachtige reportage van de altijd boeiende levensgemeenschappen van onze kustwateren, waaronder er zijn die reeds geheel verdwenen zijn, en andere die ernstig worden bedreigd door de nimmer aflatende aandrang van technici van het Deltaplan en van de voorstanders voor afsluiting van de Waddenzee. Zeker zal het portret van dit unieke natuurgebied zoals het in dit boek staat opgetekend,

een uitstekend hulpmiddel kunnen zijn in de strijd om het behoud van dit ook internationaal belangrijke natuurmonument.

Dick Hillenius filosofeert in het voorwoord over de drukke tijden waarin wij leven en die het juist zo broodnodig maken, woeste gronden te behouden om tot rust te kunnen komen: wonderlijk genoeg ondergaan wij het verblijf in deze gebieden, waarbinnen de elementen steeds in beweging zijn, als een rustkuur!

Beide boeken gaarne warm aanbevolen, niet het minst voor bibliotheken, vooral ook van die scholen, waar in het biologieonderwijs de biotopen nog worden bestudeerd.

v. N.

Die Evolution der Organismen, 3e druk onder redactie van Gerhard Heberer. Deel II/2: Die Kausalität der Phylogenie (2). Verlag Gustav Fischer, Stuttgart. DM. 88.—.

De titels van de drie aanwezige hoofdstukken, elk door een of meer auteurs geschreven, geven een goede typering van hun inhoud:

- 1) Die phylogenetischen Abwandlungen der Ontogenesen (Bernard Rensch).
- 2) Domestikation und Stammesgeschichte (Wolf Herre & Manfred Roehrs).
- 3) Die Entstehung der Kulturpflanzen als Modell für die Evolution der gesamten Pflanzenwelt (Franz Schwanitz).

In elk hoofdstuk wordt, naast een uiteenzetting van de theoretische achtergronden, een zo overweldigende hoeveelheid literatuurgegevens aangehaald, dat het betoog op sommige plaatsen maar moeilijk te volgen is.

De illustraties zijn i.h.a. van goede kwaliteit.

Er is een zeer uitvoerige literatuuropgave bij elk hoofdstuk, bijgewerkt tot 1970.

Een werk voor de vak-bioloog en -paleontoloog, dat echter ook de leek (maar dan wel de zeer geïnteresseerde!) — naast een nauwkeurige formulering van de problematiek — een schat van gegevens verschaft.

A. W. F. Meijer.

I. J. Ferguson-Lees, Quentin Hockliffe, Ko Zweeres: „*Vogels kijken in Europa*”, Wetenschappelijke Uitgeverij n.v., Amsterdam, 1972. 267 Blz. met tekst en tekeningen, 48 blz. met tabellen. Prijs: f 25,—.

Onder redactie van bovengenoemde auteurs heeft een aantal ornithologen voor elk Europees land (m.u.v. de Sovjet Unie) aangegeven wat er vogelkundig te beleven is. In elk hoofdstuk wordt een korte geografische indeling van een land gegeven. Aan de hand van deze schets worden voor elke streek niet alleen zeldzame, maar ook de algemene karakteristieke soorten en hun biotoop genoemd. Vaak is tevens vermeld van welke soort in zo'n streek de verspreiding onduidelijk is en nieuwe gegevens welkom zijn.

De enige opmerkingen over dit fraai uitgevoerde boek betref-

fen de inleiding. Hierin wordt gesuggereerd dat dit het eerste boek in dit genre is (jaren geleden schreef J. Gooders een soortgelijk engelstalig werk) en wordt de smalle vorm, waarin het boek gegoten is, verdedigd door het aanraden van „gebruik in het veld”. Voor dit laatste is de verschaft informatie echter veel te weinig gedetailleerd.

De overige hoofdstukken zijn zeer goed te gebruiken bij het voorbereiden van een tocht naar een onbekende streek. Op deze regel vormt slechts het hoofdstuk over Joegoslavië een uitzondering, omdat het misschien wat optimistisch is (net als het nu verouderende werk van J. Gooders) wat betreft het voorkomen van grote roofvogels in het Fruska Gora gebergte en het broeden van Kroeskoppelikanen bij het „Shkodërmeer”, maar vooral door de vaagheid (Welke Pijlstormvogel wordt er bijv. bedoeld?).

Drukfouten in geografische namen, zoals Ordeva (i.p.v. Ordesa, een Nationaal Park in Spanje) komen vrijwel niet voor, zodat de genoemde namen op een kaart gemakkelijk te vinden zijn. Persoonlijk vind ik het tenslotte jammer dat bij de uiteenzetting in het tekstdeel over de Moorse gierzwaluw de wetenschappelijke naam niet vermeld is (*Apus caffer*). Dit kan misschien verwarrend zijn omdat deze nieuwe afrikaanse immigrant in Spanje de naam Kaffer gierzwaluw in andere nederlandse boeken kreeg. Bij de beschrijving van elk land is een karakteristieke vogel op erg fraaie wijze in een pentekening van H. J. Slijper weer gegeven. Tenslotte verschaffen de tabellen informatie over de verspreiding van alle soorten in de landen. Deze zijn minder gedetailleerd dan verspreidingskaartjes, maar wel geven ze informatie over de aantallen en aard (zomergast, wintergast, doortrekker, etc.) van elke soort.

Al met al een boek waar elke vogelwaarnemer die wel eens op reis gaat (in Nederland of naar 't buitenland) veel nuttige informatie vindt. Daarbij zijn gelukkig bij kwetsbare gebieden en zeldzame soorten de inlichtingen uiterst sober gehouden.

H. B.

Bert Garthoff: „*Vogel van de week*”, Uitg. Ploegsma, Amsterdam, 1971, 184 blz., Prijs: f 12,90.

In het kader van het Europees natuurbeschermingsjaar N-70 heeft de auteur in zijn bekende radio-programma „Weer of geen weer” elke zondag een woord en klankbeeld gegeven van een vrij algemene vogel. Al deze 52 onderhoudende causerieën zijn verzameld in dit boek. De bij het radioprogramma behorende geluiden der vogels moet men missen maar de teksten worden verrijkt door de belangwekkende houtgravures van Thomas Bewick (1753-1828). Een extra hoofdstuk is dan ook gewijd aan het leven van deze bekende Engelse graveur en ornitholoog, naar wie de kleine zwaan (*Cygnus bewickii*) genoemd is.

Al met al is dit een geestig geschreven vogelboek, vol leuke bijzonderheden over het leven der vogels en het ontstaan van hun namen.

H. B.